

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 ft., félévre 2 ft., negyedévre 1 ft.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Az egyházi év tárgyilagos megismertetéséről.

(Felolvasták a csikmegyei át. kat. tanítóegyesület felelősi fiókjának 1880. márcz. 2. Csik-Madarason tartott gyűlésén.)

Ezen egyesület minden tisztelt tagja előtt ismeretes, hogy Krisztus urunk megváltói hivatala az ő látnoki, főpapi és királyi méltóságában áll. Kath. anyaszentegyházunk Jézus ezen hármias hivatalát évenként egész történeti egymásutánban szokta istentiszteletében hívei elé állítani, úgy, hogy az egyházi év egyik részében Krisztus urunk látnoki, másokban főpapi, harmadikában pedig királyi méltósága tüntetettik elé. E szerint, mint Amberger is mondja: az egyházi év benső lényege szerint nem más, mint a megváltásnak fokenkénti közlése az emberekkel, Krisztus megváltás művének valóságos ismétlése és folytatása.

Azonban a megváltásnak ezen fokenkénti közlése különösen az által válik Isten dicsőségére s az emberek üdvére, ha a megváltás fokenkénti megújítását nem mint pusztá történeti visszapillantást a múlt dolgokra fogadják a hívek, hanem ügyekszenek magukban alanyivá is tenni: azaz szívök- és lelkökben megéleveníteni. Mert a kereszténynek, kinek élete Jézusé kell hogy például kövesse — feladata: „Jézus szellemét évenként magában megújítani — újjá születni; — önmagában tökéletes áldozatot hozni, Krisztussal meghalván e világnak és bűnnek; — ezen életet a Szentlélek erejével tökélyre vinni minden erény gyakorlása által.“ Schüch. 29. l. II. köt. A rom. kath. anyaszentegyház ezen feladat kivételére tehát Jézus életét tüzte ki példányképeül az egyházi év három időszakában. Ezen három időszak: az advent-karácsoni, husvéti és pünkösti. De egyházunk legjobb híve is e három időszakban Jézus példányéletét tökéletesen csak anyyiban tudja követni — magában alanyivá tenni — ha az egyes időszakoknak tárgyilagos ismeretét is megszerzi, azaz az év subjectív felfogását szorosan összekapcsolja az objectivitással az által, hogy az időszakok s ezek főbb ünnepei fogalmáról magának tájékozást szerez. — E cél elérése részint a szószékhez, részint az iskolához van kötve. Mimódon kell eljárniok a papoknak e tekintetben, elég utasítást ad erre a lelkipásztorságban. Azért jelen perczekben csak azon kér-

déssel vagyok bátor foglalkozni, hogy mit kell egy hitelemző — vagy a hittanítást is szíven hordozó — tanítónak tenni arra nézve, hogy tanítványai az egyházi év tárgyilagos ismeretéhez könnyebben hozzájuthassanak?

E kérdésre következőkben ügyekszem megfelelni:

Mivel Székelyföldünkön még a legkisebb, gyermeknek is van, ha nem is egészen tiszta tudomása, de legalább némi sejtelme a főbb ünnepekről — mint karácson, husvét, pünköst — azért a vallástanító nem beszél tanítványai előtt üres fogalmakról, ha az egyházi év tárgyilagos bővebb ismertetéséhez bevezetésül elmondja, hogy az esztendőt egyházi értelemben fölosztják 3 részre: advent-karácsoni, husvét és pünköstire, melyek mindenike a hétköznapokon kívül több vagy kevesebb ünnepet foglal magában. Ezután kivált a nagyobbbaeskkákkal megérteti, hogy mitől meddig tart egyik időszak. Az adventi Advent első vasárnapjától egész böjtig; (theologusok előtt másként mondanám) a husvéti böjttől Jézus mennybemeneteléig, a pünkösti pedig ettől Adventig tart.

Ezek rövid, de általános ismertetése után a részletes ismertetéshez fog, és pedig czélszerűségből ezt oly rendben kellene végezni, mint az isk. évben ezen fentnevezett időszakok egymásután következnek. De, mert a falusi n. piskolák nem Adventben — december havában, — hanem októberben kezdődnek s e hónap a következővel a pünkösti időszakba esik: s mivel ez időszaknak legelőre megejtett ismertetése ellenkeznek a bibliai egymásutánnal: azért az év részletes megismertetését következőleg osztanám be:

Október havában megismertetem az egyházi évnek értekezésem bevezetésében előadott fogalmát és felosztását a nevezett 3 időszakra. Novemberben és decemberben ismertetem Advent-Karácson, január és februárban a husvétit, márcziusban és áprilisben a pünköstöt; májusban pedig általánosan ismertetném az előbb nyert ismereteket. — megjegyezni kívánva, hogy ezen ismételtetést isk. évközben a mint az ünnepek előfordulnak, ha csak lehetséges, mindig meg kell tenni. Például: a vallástanító karácson, husvét stb. táján, nem fogja elmulasztani kikérdezni tanítványait, hogy mit is tanultak volt csak karácsonról, mit husvéttről stb. Ez eljárásnak azon haszna van, hogy mind

maga az illető ünnep, mind a róla való ismeret annál maradandóbbak lesznek az elmében, mert az ismeret öszszekötöttetett tárgyával.

Magát pedig az év tárgyilagossá ismertetését ily formán vinném:

Egy olyan imádságos könyvet kell az iskolába vinni, melyben naptári rész is fordulván elő, ez ritkított, vastagított vagy éppen színezett betűvel az egyházi év s főbb ünnepeiről egy futólagos áttekintést nyújt. E könyv nyomán december havában legelőször is Advent ismertetendő. Megmondjuk, hogy e szó **A d v e n t** magyarul **e l j ö v e t e l t** jelent, mert ez időben várja az emberiség a Megváltó eljövételét. Ezzel kapcsolatban a biblia azon kérdései elevenítenedők fel: mit ígért Isten bünbe esett első szüleinknek? micsoda ígéretet tett Isten Ábrahámnak engedelmességeért? stb. (Roder-féle biblia.) Általában felújítandók a gyermekek előtt mindazon bibliai helyek, melyek a Megváltóról szólnak. Megmagyarázzuk azt is, hogy az Advent 4 vasárnapja mit juttat eszünkbe? A 4 ezer évet, mely alatt Megváltóért epedett az emberiség. December 8-án van a boldogságos szűz Mária szeplőtlen fogantatása ünnepe. Ennek pontosabb észbentartására tanítani, illetőleg ismertetni kell a szent történet azon helyét, hol a kigyóra átok mondatván, ezek is foglaltatnak: „Ellenkezést vetek közötted és az asszony között, a te ivadékod és az ő ivadéka között: ő megrontja a fejedet és te sarka után leselkedel.“ (Móz. I. 3. 1.) mit a Róder-féle biblia így fejez ki: „majd egy asszonytól születik valaki, ki a csábitó kigyónak fejét öszsze fogja törni.“ És éppen emez asszony szeplőtelen fogantatását ünnepeljük 8-án. Ez ünnep után jön karácsony napja, szent István első martir, szent János ap. és evangélista s apró szentek ünnepeivel. Ez ünnepek történeti ismertetését a tanító megteszi, azután pedig, hogy tanítása sikeresebb legyen, ismét ezek a bibliát használja fel, ismételtetve tanítványai-val „Jézus születése,“ „A diákónusok,“ „Jézus szülei Egyiptomba futnak“ című cikkeket, melyek a nevezett ünnepekre vonatkoznak. Újévkor pedig Jézus körülmetéléséről szól, alkalmazva az erkölcsi életre. Vízkeresztkor a napkeleti királyok történetét s e nap elnevezését adjuk elő, valamint azt: mit jelent az ajtókra irt G. M. B. három betű. Febr. 2-án van Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepe, melynek története; „Jézus bemutatatik a templomba“ című cikkekében foglaltatik. Jó lesz e helytt az asszonyoknál divó a v a t á s r ó l is alkalomszerűleg megemlékezni. Ez t. i. Mária hasonló eljárásán alapszik.

Ha az imádságos könyvet jól szemügyre véteti a tanító a vízkereszt vasárnapok után tanítványai majd látni fognak VII-ed, VI-ad és V-ed nevezetű vasárnapokat. Ezek értelmezésére elbeszéli a tanító, hogy eme vasárnapok azért neveztetnek úgy, mert kezdetben husvét előtt 70, később 60, majd 50 napot böjtöltek, míg végtére bejött a mostan divó 40 napos böjt annak emlékére, hogy Krisztus urunk is, mielőtt a megváltás nagy munkájához fogott volna, 40 nap és éjjel böjtölt és imádkozott. Ezen napokig tart az advent-karácsonyi ünnepkör, magok pedig egyszersmind a husvétnek s

időszakának már bevezetését képezik. Nagyon találnak ez időben e történetesek felújításai: „Jézus ünnepélyes bemenetele Jéruzsálembe“ (virágvasárnapra), „A végvacsora“ (nagycsütörtökre), „Jézus kinszenvedése és halála“ (nagy péntekre) stb. E szomorú napokat örvendetes Allelujával felváltja a feltámadás nagy napja, melyet a magyar, a hosszúszas böjt után ekkor bevén először hust magához, husvétnek nevez. Ennek tárgyilagossá ismertetése Jézus föltámadása“ című leírással történik. A husvéteti időszakban husvétén kívül legnagyobb s egyszersmind záróünnep Jézus mennybemenetele, melyről éppen hasonló című cikkek szólnak a Róder A. Bibliai történet kisebb gyermekek számára című tankönyvben, melyre való hivatkozással ismeretek értékezéséből.

Ily módon lehetne némi ismereteket közölni a pünköshti időszak s ünnepeiről is. Ezek megismertetésében is a leírt irányt követném.

De az évnek tárgyilagossá megismertetésében a biblia mellett eszköz a Káté is lehet. Igen röviden erről is egy pár sorban megemlékezem. Az advent-karácsonyi szt időszak bővebb megismertetésére jó lesz a teremtő Istenről és a Megváltóról szóló tant — ennek nyilvános felléptéig — előadni, illetőleg tanítás-kor alkalmilag utalni arra, hogy mennyire öszszevágó e vagy ama tan az említett idővel. A husvéteti időben folytattatik a megváltásról szóló tan: mit tett 30 éves korában, mit tanított, mivel mutatja meg, hogy igaz, a mit tanít, miért lett emberré, mit szenvedett? stb., mikor rendelte az oltári szentséget? Mi a szentmise? stb. — A pünköshti időszakban pedig a megszentelő Istenről, a malasztól, a szentségekről, mint a malaszt eszközeiről s ez imádságról szóló tanokat kell kiválóan tárgyunkhoz vonatkozólag felhasználni s alkalmazni. — Ekként a biblia és káté egybevágó helyeinek feltüntetésével és az egyházi évre alkalmazásával ennek tárgyilagossá megismerése és ismertetése is könnyítettnek.

Végül a vallástánító figyelmét még két nevezetes körülményre — a) némely ünnepek elnevezésére, b) a bucsus napokra — fordítom.

Vannak ugyan is a) a magyarnak olyan ünnepelevezései, melyekből a historiai valóságra, tárgyilagossá ismeretre igazodni nem lehet, például: Nagyboldogasszony napja, Kisasszony napja s több mások. Például felhozott ezen elnevezésekből senki meg nem mondja — ha csak nem tanulta — hogy első alatt Mária mennybemenetele, második alatt pedig születésnapja értendő. Ezeket s hasonlókat a vallástánító nem fog magyarázás nélkül hagyni.

b) Meg vannak az ugynevezett bucsuk, meggyézések.

Nagyon sok felnött, s még több fiatal van, kik ezek alatt nem értenek egyebet, mint p. o. hogy június 29-én szent Péter és Pál apostolok napján Madarason nagy eszem-izom s vigság lesz. E tudatlanság elhárítása s az igaz valóság felderítése végett emezekről is felvilágosítandók a tanulók, megmagyarázva, hogy a bucsuk, meggyézések alatt rendesen templomszentelési emlékünnepek értetnek. Minden temp-

lom ugyanis, mielőtt istentiszteleti helyiség gyanánt szerepelne, valamely titok vagy szent tiszteletére felszenteltek. E felszentelés emléke, a kiválasztott titok vagy szent különös tisztelete évenként megújítatik minden egyházközségben, melyeknek tagjai ily alkalmakkor, ha az anyaszentegyház szándéka szerint gyónnak és áldoznak, bucsuban is részesülnek. S ép ezért is neveztetnek a templomfelszentelési emlékünepélyek bucsuknak is. Ezek megérthetésére is a tanító oktatja tanítványait, s pedig nemcsak saját egyházközsége bucsúünnepélyére, védszentje vagy a szt. titok ismertetése, hanem a szomszéd községekéire is; mert, mint a tapasztalás bizonyítja, ily alkalmakkor székely atyánkfiai faluzni szoktak. Vajha ezért őket ezen zárandokolásra ne a kilátásba helyeztet bálók vinnék, hanem a szt. ünnepek magasztos értelmé!

Ezekben kívántam ez egyházi év tárgyilagossá ismertetéséről röviden megemlékezni. Mindent, mit feladatomban megoldására elmondhattam volna, nem mondtam el — részint, mert kath. szellemben felnövekedett tagtársakhoz szólván, nem beszélnek újat; részint, mert az idő tiltja, hogy a kath. szertartásannak Önök előtt is ismeretes e részét bővebben ismertessem. — Hanem nevezett czél elérésére bizonyos általános irányt ügykeztem kijelölni s azt föltüntetni, hogy a káté és biblia segítségével az egyházi év megismertetését miként lehetne megkönnyíteni — annál is inkább — mert e tárgyak Jézus életével legbensőbb összefüggésben vannak, az egyházi év pedig Jézus szent életének eleven képmásában folytatása lévén: nagyon természetesnek tűnik fel, hogy midőn az egyházi év — vagy ennek valamely ünnepével összefüggő valamely bibliai történet vagy hitünk czikkelye — tanítatik: nem szabad magáról az évről, illetőleg ennek ünnepeiről sem megfélekedezni.

Mindezeket igen szükségesnek és fontosoknak találom, mert a nép vallásos érzetének különösen vasárnapokon és ünnepeken szokott kifejezést adni Isten és egyházunk e parancsait követve: Megemlékezzél róla, hogy ünnepeket szentelj. — Az anyaszentegyház szokott ünnepnapjait megüljed! Ezen parancsok teljesítésére pedig, úgy hiszem, nem lényegtelen annak tudása, hogy mi is tulajdonképpen imádásunk vagy tiszteletünk tárgya azon napon, melyet Isten és egyházunk megünnepelni parancsol! Ezért az egyházi év tárgyilagossá ismertetése sem fog szükségtelen vagy hasztalan foglalkozás lenni.

Kovács Gyárfás.

A romulus-monda és Róma alapítása.

(Preller L. Römische Mythologie ezimű munkája nyomán.)

Az ókori városok nagy részéről hasztalan kérdezzük, hogy mikor és ki által jöttek létre, ki volt azok alapítója; feleletet olyat, mely kutató természetünket kielégitené, nem találunk. Azok legrégebbi multját mythicus ködfátyol borítja, melyen csak alig képes néha-néha a tudomány napja egyes sugarakat keresztül bocsátani. — Ki tudna világot vetni pl. Athenae

vagy Karthago keletkezésére? A hagyomány megemlíti ugyan, hogy Athenae alapítója Cecrops és Karthagoé Dido királynő; de mindezek olyan tudósítások, melyek szösz szerint el nem fogadhatók, pedig történeti alapjuk lehet. — Így vagyunk Rómával is, mely város tudvalevőleg meszsze kimagaslík az ókor történetében, s melynek világtörténeti fontossága volt akkor, s van ma is. —

Épen azért azt hiszem, nem lesz érdektelen egy ily város keletkezéséről szóló hagyományról kissé részletesebben foglalkozni és kimutatni azt, hogy mennyire folyhattak be a hagyomány alakulására a mythicus felfogások és vallási szokások. —

A hagyomány következőleg szól: Proca alban-gai királynak két fia volt: u. m. Numitor és Amulius. — Numitor mint a családban idősebb fiu örökölte a királyságot. Azonban Amulius, ki erőszakos természetű volt, bátyját az uralomtól megfosztotta és annak fiát megölette, leányát Rhea Silviát pedig Vesta papnőjévé tette, hogy ezáltal megfoszssa azon reménytől, hogy valaha anya lehessen. ¹⁾ Így akarta magát biztosítani, nehogy majd Numitor utódai közül valaki mint boszúálló lépven föl ellene. — Ámde más volt a végzet határozata; Rómának létre kellett jönie még pedig Numitor unokája által. Amulius nem érte czélját, mert Rhea Silvia Mars hadistentől ikreket szült, kiket Amulius a Tiberis folyójába akart vettetni. — Már ki volt adva a kegyetlen parancs, a király emberei megindultak a Tiberis felé; de midőn oda érkeztek, azt kiáradva találták, úgy, hogy nem lehetett a folyó medréhez jutni. Már ekkor kitűnt az atyai örökös a kisdetek felett; mert a szolgálk nem férhetvén a mederhez, a gyermekeket tartalmazó teknőt az áradás által okozott töcsák egyikébe tették, melynek elapadása után a teknő a szárazon, a Palatium lejtőjének azon helyén, hol a Rumiálisnak nevezett fügefá (ficus Rumialis) állott, akadt meg; vagy egy másik versio szerint Tannus Lupercus ²⁾ barlangjába került. — Az emberi segélytől távol eső kicsinyeken egy nőstényfarkas könyörült, mely azok sirását hallva, oda ment és emlőit nyújtotta nekik, miközben szeliden nyaldosta őket; feleltök pedig a harkály és biciz örködték. —

Ily helyzetben találta őket a királyi barnok pásztora Faustulus. Ez a gyermekeket, kik nem voltak mások mint Romulus és Remus, fölemelte és kunyhójába vitte, hol azokat neje Acca Larontia vette gondos ápolása alá. — Így nevedtek fel szegényes lakban és pásztorok között; itt edzették erejüket anyyira, hogy bátran szembeszálhattak a vadállatokkal és rablókcal is, kiktől a zsákmányt nem egy ízben vették el. — A miért ezek az ikrek ellen boszút foraltak és egy alkalommal midőn az ifjak Faunus Lupercus tiszteletére a Lupercalia ünnepet ülték, Remust cseles uton elfogták és Amuliushoz vitték, azal vádolván őt,

¹⁾ Ismeretes dolog, hogy Vesta papnőinek nem volt szabad férjhezmenni, azért veszuszüeknek is neveztettek.

²⁾ Faunus: ós-itáliai istenség volt, istene a mezőknek virányok és nyájaknak, melyek az ő oltalma alatt állottak; ő védelmezte azokat a farkasok ellen is, s ezért Faunus Lupercusnak neveztetett. —

hogy Romulussal gyakran betör Numitor nyájai közé rablás végett. — Amulius tehát Numitorhoz küldötte a vádlottat.

Ekkor jö napfényre Romulus és Remus kiléte; Numitor felismeri unokáit, kik most Amulius megbuktatására szövetsznek. Tervök sikerül és Numitor trónját visszanyeri.

A két testvérnek ezután kedve kerekedik várost építeni azon helyen, a hol ki voltak téve és a hol megszabadultak. De minthogy születés tekintetében el-sőségi joga egyiknek sem volt, s nem tudtak meg-egyezni a felett, ki adjon nevet az új városnak és ki uralkodjék fölötté: az istenekre bízák a határozatot, melyet madárjós-lás (auspicium) útján akartak meg-tudni. — Romulus e végett a Palatiumot vagyis Pala-tinus hegyét, Remus pedig az Aventinust választotta vizsgálódási helyül. — A kitűzött idő elérkezett, és Remusnak hat keselyű mutatkozik; de Romulusnak nyomban tizenkettő tűnik elő; s így tehát Remusnak vissza kellett vonulnia. Romulus pedig a város építé-séhez fogott. De a másik testvér nem felejtette el, hogy háttérbe van szorítva, s azért, midőn Romulus falai már bizonyos magasságra voltak emelve, azokat gunyosan átugrálta, mire a haragra lobbant Romulus által e szavak kíséretében öletett meg: „Így járjon ezental mindenki, a ki falainon átugrik.“

A város rövid idő alatt felépült és alapítója ne-véről Rómának neveztetett. — A hagyomány az ala-pítás napját is megmondja, mely a Pales pásztoristennő tiszteletére ünnepelt Palilia vagy Parilia napja s a római naptár szerint április 21 ike volt. — A hagyo-mányt csak eddig követem, s most lássuk annak egyes részleteit.

Egy testvérpár, még pedig ikrek szerepelnek a hagyományban. —

E vonása a mondának valamely általános és Itá-liában nagyobb körben elterjedt felfogásnak tulajdo-nítható; mert nemcsak Rómában, hanem más helyen is feltaláljuk az ikreket; így pl. Tibur városát ikrek alapították. — Magában Rómában a testvérek eszméje nagyon régi. Ezt bizonyítja azon körülmény, hogy ott Palatinusnak, tehát épen Róma keletkezési helyének egyik részét Cermalus vagy Germalusnak nevezték, mely elnevezés Varro ¹⁾ szerint germanustól származik e szó pedig testvért jelent. Azt se lehet figyelmen kü-vül hagyni, hogy ugyancsak Rómában a város larjai, kik mint a város védszellemei tiszteltettek, ikrek vol-tak és mint ilyenek ábrázoltattak. Romulus és Remus is ikrek voltak, sőt Preller véleménye szerint épen a város larjai. — Alább látni fogjuk, hogy e véle-mény nem alaptalan. —

Róma alapítójának atyja Mars volt. —

Ezen istenség két oldalról ismeretes: mint termé-szet istenség és pedig mint a földtermékenysé-gének adója, a mely felfogáshoz nagyon közel áll a másik, hogy t. i. mint termékenyítő általában és így mint atya képzeltesék; de Mars továbbá

és különösen mint a harcok istene állott nagy tiszte-letben a rómaiaknál. —

Hogyne? Hiszen e nép élete egy szólva folytonos harcok között tölt el; e nép hivatásszerűleg ¹⁾ és Mars vezérelte alatt folytatta háboruit a földkerekség meg-hódítására. — Lehet-e hát csodálkozni, ha ily nép il-lőbb atyát nem képzelhetett Romulusnak, a ki maga is harcias a legnagyobb mértékben és harcias állam alapítójaként szerepel? Ime miként működik közre a hagyomány alakulására a mythicus felfogás. —

De menjünk tovább. — A hol atyáról van szó, onnan az anya sem maradhat el. — A hagyomány Rhea Silviát említi, ki általában Numitor leányának tartatott: régebbi költők azonban, mint Ennius és Nae-vius, kik a város építésének 6-ik századában éltek, Rheát Aeneas leányának mondják, s az albai királyok hoszsú soráról említtést sem tesznek mivel talán nem ismerték. — E körülmény arra mutat, hogy a szóban forgó monda csak fokozatosan fejlődött ki, s csak ké-sőbb toldották be Aeneas utódait, kiknek egyike, Nu-mitor, Romulus nagyatyjává lett — Rhea Silvia Vesta papnője volt.

Vajjon miért mondja ennek a hagyomány? Ezt némelyek úgy akarják magyarázni, hogy Vesta istennő, kinek szolgálatában és különös védelme alatt állott ama leány, az állami egységet, vagy, ha úgy tetszik az állam létrehozó és fentartó istenség, s innen van az összeköttetés az államalapító Romulus és a Vestaszüz között. Ezen hagyománynak hasonmása meg van a sa-binoknál is, s úgy hiszem, nem a véletlen játéka azon megegyezés, hogy Cures városát a római Marssal azo-nos Quirinusnak és egy Vestaszüznek fia alapította.

(Folyt. köv.)

TÁRCSA.

A z ü v e g e m b e r k e.

Irtta: Mylius Otfried,

Szabadon fordította: Dr. Fülöp Adorján.

III.

(Folytatás.)

Lajosnak pedig minden tetszett, a mit Angelika akart, s verebet is lehetett volna vele fogatni, midőn neje oly könnyedén szökdécselt körülette. És így volt ez ma este is! Látni kellett volna, édes olvasóim, mint szorította meg odanyújtott kezecskéjét, s mondá édesdeden: „ugy lesz;“ s mint sürgölődének azután, hogy a szobát lehető le, kényelmesebben s a mai es-

¹⁾ A nép tudatának kifejezője Vergilius, midőn Anie-sének VI. könyvében a 851. verstől a 853. ig ezeket mondja;

Tu regere imperiu populos Romane memento;
Hae tibi erunt artes; pacisque imponere morem.
Parcere subiectis et debellare superbos. —

¹⁾ Marcus Terentius Varro Reatinus híres római tudós 116 és 28 közt Kr. e.

téhez méltóvá tegyék. Mint mosolyogtatok volna, ha látjátok, mily gyorsan tisztítja a kis kerek asztalt a férj a pamlaghoz, s mily gyorsan teríté-neje be azt hófehér kendővel, s mint huzogatták ketten a kendő szélét ide-oda, hogy csinosan álljon, mintha Isten tudja kire várakoznának. Mint nézett majd Wurmholz a tűz után, mely kialudva lévén, mint sietett kosárral a konyhába, hogy fát hozzon, s mint rakosgatta abból a tüzet. Mély nyugalommal s valódi boldog érzettel járt fel s alá a félhomályu szobában, melyet csak egy lámpa fénye világít meg, miután Angelika a kétkaru gyertyatartót már eltávolította vala az íróasztalról. „mivel még több ily este örömeinek megvilágítására volt főtartva.“ Mint melyedt el gondolataiba s lett elmélázóbb, minél tovább sétált föl és alá a szobában, mialatt a derék háziasszony a háziaknak tálalá fel a vacsorát, melyben ő maga nem vehetett részt, mert maga vasár és ünnepnapokon hazája szokása szerint theával, vajaskenyérrrel és valami hidegsülttel szokott megelégedni.

Miután pedig a háziak vacsoráltak s a mellékszobában minden csendes leve, Angelika is visszatért a thea üsttel, estelivel kezében. „Igy né!“ mondá gyöngéd csengő hangon „most már magunkra volnánk és senki sem fog háborgatni kedves Lajosom. Ah, mennyire örvendek, hogy már ma még elcseveghetünk bizalmasan egy-két órácskát. Mindjárt készen van theád, sötétbarna és erős lesz, a mint azt szereted... De mondd csak, hol rekedett meg az a Miklós? Még csak vacsorán sem volt, ő, ki különben legpontosabb ember a háznál! Melegedni tettem vacsoráját, ha ne talán még hazajőne!“

„Miklós?“ kérdé Wurmholz ur gondolkodva; „ah igen! most jut eszembe, hogy elküldhetnéd a vacsoráját! Dalem mesternél van, nem küldenéd át részét, édesem? Szüksége lesz rá nagyon, mert késő éjjig fog dolgozni.“

„Dolgozni? talán csak nem szabóskodik?“ mondá Angelika, s hangosan nevetett e furcsa ötletén.

„Legalább is feldozni fog valamit, hogy az a szegény ember ne veszítse el nagynénéd bizalmát, s hogy még idejében készen lehessen Lipótkának őrháza.“

„S ezt bizonyosan te parancsoltad meg neki, édes férjecském? Lám csak! erről ismerem én meg az én szívem, jó Lajnsomat. Ezért fogtad tehát oly nagyon a szegény szabó pártját nagynéném előtt? Most tehát sietek a vacsoráját elküldeni, s azonnal újra itt leszek.“

Igy is történt, mert Angelika serénysége bámulatos vala. Nemsokára már lobogott is a kis üst alatt a kékes szesz láng s játszi fényt lövelt szét a szobában. A thea üstben lassan gyöngyözni és főrrni kezdett a víz, mi alatt a házigazda úgy elmélyedett, hogy még akkor sem látszék föleszmélni, midőn Angelika visszatért, gondtalan csevegés közt eléje tette vacsoráját.

Hirtelen letévé azonban kezéből a kenyeret és kést, egyideig fürkészőleg tekintett férjére, gyöngéden keblére hajolt s aggódva kérdé: „Mi bajod, Lajosom? Te sírsz? Te ma oly különösen, oly szokatlanul vagy

hangolva!... Csak ne mentegesd magad! észrehevém, hogy veled ma olyas valami történt, a mi soha így meg nem indított. Miért nem akard azt velem közölni? Talán titkaid vannak előttem?“

„Korántsem, édes angyalom!“ válaszolá s átölelé őt: „de annyi bizonyos, hogy ma nagyon izgatott vagyok. Gondold csak, tüzvész ütött ki ma az épületben.“

„Tüzvész?“ Ismétlé Angelika ijedten; „és talán kárt is okozott?“

„Azt ugyan nem: de nem sok hiányzott, s csak kevés kellett volna még és mi, kik most oly nyugodtan vagyunk, s velünk számos család fedél nélkül volnánk!... De légy nyugodt! Az ég megkímélt minket e csapástól, csak megintett, s örvendhetünk, hogy valami nagy ügygyel-bajjal bár, de megszabadulánk a veszélytől. Jer, hadd beszéljek el neked mindent.“

S ekkor elmondott neki mindent, — mit maga látott, s mit a kádártól hallott. Élénken esetelte a szegény szabó család nyomoru lakását: nélkülözéseit, s ezeknek okait: a gyermekek félmeztelenségét, a szoba jéghidegségét, az éhséget, mely a hideget még érezhetőbbé tevé stb. Erre Angelika ugy kezdett sírni, mint egy gyermek, és legbensőbb bánattal szemrehányásokat tön magának, hogy ily nagy nyomor enyhítésére még nem teve semmit. S ritka jószívűségével már az első pillanatban föl akart ajánlani mindent, hogy e nagy nyomorból kimentse; oda adta volna azonnal a rajta levő köntöst is, csakhogy más nyomorán enyhíthessen, Lajos azonban visszatartotta, mondván, hogy még nincs készen, s elbeszélte tovább, hogy mily szép példáját adta emberszeretetének ezen szegény ember, midőn gyámoltalan és világtalan anyósát, számos gyermeke s szűk keresete daczára, magához vevé, hogy jobban ápolhassa, s hogy e gondtól nyomott férfiu egész életén át az önfeláldozásnak és nagylelkűségnek mily jeles tényeit tanúsítá a legnyomasztóbb viszonyok közt is. „És ezt a férfit becsülte nagynénéd oly kevésre, nem ismervén át.“ végező beszédét. „Mintegy törsturás járta át szívemet, midőn őt oly keményen és megvetőleg hallám róla beszélni, ám-bár tudom, hogy szíve nem ugy érez.“

„Bizonyára nem!“ erősíté Angelika. „Móhrné még nem tudja, mi a szerencsétlenség,“ folytatá szeliden; „még csak olvasásból sem tudja; az ő élete olyan, mint egy dusan hullámzó folyam, mely zöldelő virányok közt szalad keresztül; ő utálattal borzad vissza a szerencsétlenségtől és nyomortól, mert ezeknek a tisztátalanság és az undor szoktak kísérői lenni. Ez a gazdagok világnézete!“

„De én másként gondolkozom, édes Angelikám! Én reám a mai esemény megrendítő benyomást tett; mert jól tudom, hogy magam is ily szegénysorsu családból származom. Igen édesem,“ folytatá fokozottabb hévvel, „szülőimnek háztartása, padlásszobája vagy pince-lakása, hol születtem, épen így nézhetett ki. Bölcsömnél is szegénység, nyomor és szűkölködés állottak keresztiszülőkül, s végtelen hálásnak érzem magam az ég iránt, hogy épen ma ada alkalmat élénken visszaemlékezhetni gyermekéveimre; most, midőn biztosnak érzem magam a nyomor ellen, s a jövőt csak

rózsaszínü felhőn át tekintém. Ily körülmények közt élhetett apám, ki takács volt, míg a nyomor és szűkölködés körünkből kiragadta, s anyámat arra kényszeríté, hogy engem árvaházba adjon. Most is lelkem előtt lebeg az a sötétes szoba két szövőszékével, melyek egyikén apám éjet nappá téve izzadott, hogy kevés igényeinket, bár némileg is kielegíthesse! Még híven emlékszem a szegényes ágyra, melyben mi, gyermekekül hárman aluvánk az egyik szövőszék megett, a másik megett pedig szüleim szalmazsákja vala, mellette egy böleső helyett szolgáló kosár, melyben legkisebb testvérkém aludt. Most is érzem, minő boldogok valánk, ha anyánk szombat estve kenyérrel, vajjal és tejjel megrakodva tért haza. atyám pedig kevés dohányt vehetett pipájába s erősítő italt, hogy fellelegíthesse a hideg szobában átfázott tagjait. Harmincz év tölt el azóta s mekkora szerencse, hogy Isten ez időt lelkemben ismét földeríti. Ugy érzem, hogy Isten valódi szellemi karácsonyi ajándékot adott, midőn a mai estvén ez esemény tanújaul rendelt, hogy a boldogság napjaiban őrizzem meg szívemet a büszkeségtől, turbizakodottságtól és önhittségről! — Oh szegény, édes atyai ház, mi szent most a te emlékezeted! Mint szelid álomkép, álom tűnsz elém! Még csak most érzem igazán, miért foga el olykor annyira a fájó honvágy: hogy miért kívánkozám, — habár árvaházban jól valék ruházva, táplálva s nevelve — az atyai ház foszlányai közé s ehességébe vissza. Csak most fogom fel a vigaszt, midőn a vézna férfit atyai könnyeivel árasztá el és tőrdeire vevé s áhitatosan idézve a bibliából vagy pedig egy dalt mondva éhen küldött éjjeli nyugalomra. Gyermekkoromnak minden, de minden érzelmét szorongó szívvel érzem át, s azon fájdalmat, a melyet szülőim elhunytá okozott, enyhíti a boldogító édes sejtalem, hogy az égből, a hova vágyakoztak s hova a földi nyomor után el is jutottak, eléggülten, boldogan tekintenek le reám, s reád, jó Angelikám, és mindazokra, kik jóakaróink voltak, ugyszintén a te jó nagynénédre, ki velünk oly annyira anyailag bánt, hogy még csak azt lehetne kívánni, hogy más emberekkel is ugy bánják... Erre könnyek közt csókolá meg nejét s hangos zokogásban tört ki mély megindulásában. „Oh édes Angelikám,“ folytatá kevés szünet után „mily élénken gondolék vissza ifju éveimre, midőn e gyermekeket meglátám! oh, mily tisztán olvasám, mit érez egy atya, midőn kis gyermekei fagyos kezeit elébe tárva ehségről panaszkodnak... Angelikám, mi a mesebeli Pelikán önfeláldozó szeretete a szülői szeretethez képest! Hányszor nem adnák oda szívök vérét, csakhogy gyermekeiket boldognak és a szükségtől mentnek láthassák. Lehet, te nem érzéd ugy, mint én, mert szüleid halála után nagynénédben gyöngéd anyára találtál; de én, a szegény árva elfogulok, ha azokra gondolok s szeretnék megtenni mindent, csak hogy ily körülmények közt segíthessek; mivel egy apai szív érzését annál tisztábban sejtethem, mert... az apai öröm azon egyetlen boldogság, melyet az ég idáig megtagadott tőlem.“

„És miért nem segítesz, Lajosom?“ kérdé édesen a könnyező Angelika.

„Vajjon megtagadhattam volna e tőled, hogy te is ne részesülj e szerencsében?“ válaszolá Lajos; „nem nehezteltél volna-e reám, ha csak egyedül cselekszek? Hisz megesküvénk Istennek, hogy mindenben osztozunk.“

„Édes, jó Lajosom! valóban nehezteltem volna: Nos hát versenyezzünk a bőkezűségben és találékony-ságban, miként segítsünk e szegényeken! Sőt nemcsak ezeken, hanem minden, de minden szegényen, kiket csak találunk!“ Lajos hallgatagon ölelé magához és csókolá meg, mert ma ezerszerre kedvesebbnek tűnt föl előtte, „S te azt gondold, hogy én nem érzem ugy mint te ezen szülők nyomorát, te önző, te gonosz ember!“ folytatá s fejecskejét a férje vállaira hajtá, „ép ezért megbüntetnem kellene tégedet, s elhallgatnom azon örömet, hogy a jövő karácsonykor még valaki számára egy kicsiny karácsonyfát kell földiszítenél!...“

„Angelika! Édes lelke!“ kiáltá túláradt örömmel. „Mily boldog vagyok.“

(Folyt. köv.)

Kisebb közlemények.

— **A gyónásról.** Hogy szoktak a protestánsok a gyónásról beszélni, bizonyosan mindenki előtt ismeretes. Egész köteteket lehetne összeírni mindazon vádokból és gyalázásokból, melyeket ezen szentséget illetőleg, protestánsok irataiban olvasni, vitatkozásaikban és mindennapi beszédeikben hallani lehet. Luther, Kalvin és előttünk már Wicleff alig győzik gyalázni e szentséget és miatta a római egyházat szidalmazni. Találkozunk azonban köztük is művelt és higgadtan gondolkozó férfiak, kik gondolkoznak ezen szentség üdvös hatásairól, fényes bizonyítványt adnak a nevezett szentségről. Hallgatással fogom mellőzni a híres Leibnitz philosophust, kivel a tizenhetedik század valóban dicsekedhetik, és mindenki, a ki „Systema Theologiae“ czimű művét olvasta, kénytelen beismerni, hogy Leibnitz katolikusan gondolkozott. Akarom itt idézni egy más nem kevésbé ismert férfiú szavait, ki szinte éleselműleg nyilatkozik a gyónásról.

1839-ben bizonyította a híres Naville A. Gyula a genfi akadémiában a következő tételt: „Nekem mindig látszik, hogy az embernek szüksége van szíve belsejébe elmerülni, hogy megismerje, miszerint a római egyház kegyelmi forrásaival és isteni tekintélyével erős alapot talál lelkünk belsejében. Ki nem kívánoznék gyakran, kérdém, hányattatva száraz és szenvedélyes vitáktól, melyik vallás szennyezi be isteni Üdvözítőnket, — hányattatva a bizonytalanság és kételkedés hullámaiktól — bevezni a tekintély kikötőjébe, mely megmondhatná neki: Itt a z i g a z s á g.“ Ki nem nézte, kérdém, gyakran kancsal szemmel a gyóntató székét? Ki nem vágyódott, — kimosdatva lelkiismeretének keserves szemrehányásaitól és gyötörtetve borzasztó bizonytalanságtól, vajjon megbocsátja-e neki az Isten bűneit, — hallani egy ember szavát, ki Krisztustól kapott hatalommal felhatalmazottan mondhatná: Menj békében, megbocsátatnak bűneid? A mi engem illet

tudom bizonyosan, hogy nemcsak én gondolkozom így, de majdnem hiszem, hogy megtalálhatom ezen természetfölötti hatalmat, melyet az egyház tulajdonait magának, ama hatalmat, mely legdrágább és kifogyhatatlan forrása a kiengesztetésnek és a bánatnak, ama bánatnak, mely az ártatlanság után a legkedvesebb az Istennek, mely valamint a bölcsönél, úgy a halotti ágy-nál is édesen szól az embernek: Menj békében! Ha tudnám, hogy találom azt a hatalmat, nagyon gyakran elvetném érte ama szabadságot — korlátlanul vizsgálni a szentiratokat, mi oly gyakran inkább teher, mint előny gyanánt tűnik fel az emberi lélek előtt. (Lásd Bandry La religion du coez pag. etc.)

Megcáfolhatlan igazság tehát, melyet az egyház hirdet, hogy életünknek bánatteljesnek kell lenni és minden halandónak jobbulás után törekedni szent kötelessége. Maga Voltair is írja egy oly pillanatban, mikor a keresztény hit megvetése el nem ragadta: a gyónás igen kitünő intézmény, a bűn féke, feltalálta a legtávolabbi őskorban: a gyónási szokás divott valamennyi régi istentisztelet ünnepélyes végzésénél. Mi követtük ezen szokást és megszenteltük azt: nagyon alkalmas az, hogy a gyűlölet által megsebesített szívet megbocsátásra bírja. K.

— **Ritka ünnepély.** Pünkösöd harmadnapján, május hó 18-án t. B a l o g Ádám csik-tusnádi (csak két év óta) nyugalmazott kántor-tanító háromszoros „jubileum“-ot tartott; u. m. 50 éves házasságának, több mint félszázados (55 éves) néptanítóságának és 25 éves tusnádi kántor-tanítóságának ünnepélyét. —

A szentmise áldozatot bémutatta és a jubilanspárt az „Oltári szentségben“ részesítette nt. Kocz István csik tusnádi plebános; a „benedictiot“ egy alkalmi oltárbeszéd kíséretében végezte: Ferenczi Károly csik-szt-királyi plebános.

A jubiliások mellett, az Ur oltára előtt szépkoszorut fontak fiai: t. Balog Tamás brassói gymn. tanár, Balog Pál csik-szt-királyi kántor-tanító; 4 leánya s ezeknek férjei és 21 unoka gyermek.

Az ünnepeltek közbecsülés és szeretetben éltek le eddigi életüket; az érdemesült kántor-tanító ur birta minden előljárójának bizalmát és szeretetét; tanítványai, kik közül nem egy jeles ember emelkedett ki, most is rajongnak érte, és a hívek kicsinye nagyja tisztelettel és elismeréssel adózik neki. —

Valóban az ünnepeltekre illettek a zsoltárosnak e szavai: „ime, így „áldatik meg az ember, ki az Urat féli“
Egy jelenvolt.

— **I. Válaszmányi gyűlés,** mely tartott az 1880. év május 7-én.

Jelenvoltak: B i r ó B. alelnök, N a g y Imre kanonok, B a l o g h I., N a g y István, P á l I., S t r a u b e r t Ö., B a r a b á s G. választmányi tagok, Á v é d J. pénztárnok, F o g a r a s y J. ellenőr, T ó d o r J. titkár.

1. A mult választmányi gyűlés jegyzőkönyve hiteltelítettik. —

2. Alelnök jelenti, hogy O n d e r k ó Sándor m. kir. járásbírósi hivatalnok, M a y e r Ferencz ügyvéd, Dr. Czikmántori Ottó ügyvéd, mint rendes tagok; B u-

b i c s Zsigmond prépost kanonok mint pártoló tag kíván a társulatba belépni.

— Örvendetes tudomásul vétetett és határozott, hogy az erről szóló díszokmány és alapszabályok kézbesítetnek, felszólítván egyszersmind a rendes tagok nyilatkozni az iránt, hogy melyik szakosztályba kívánának soroztatni. —

2. Alelnök jelentést tesz az „Üveg emberke“ című beszély kiadatása érdemében fogantatosított eddigi eljárásáról, mely szerint, annak a lap után való közzététele nem sokára folyamatba helyeztetik, s külön népies alaku lenyomata is egy időben eszközöltetik

— Tudomásul vétetvén, az elnökség a költségek kiutalására utasítatik. —

4. Pénztárnok a második rendes közgyűlés óta lefolyt időtartamra megteszi jelentését, mely szerint a pénztár jelen állása következő:

Forgalmi bevétel: 837 frt 27 kr, melyből mult évről átjött 741 frt 62 kr, e szerint új bevétel partolási és rendes tagdíjakban és előfizetésekben 95 frt 65 kr. A fönnebbi 837 frt 27 kr, összszegből 660 frt alaptőke levonotván, marad elköltésre szánt összszegben 177 frt 27 kr, melyből 23 frt kiadást, pénztári maradék 154 frt 27 kr. o. é. —

— Tudomásul vétetett s annak fölülvizsgálásával B a l o g h I. és N a g y Istv. vál. tagok megbizatnak. —

5. Felolvastatik a legutóbbi közgyűlésnek abbéli határozata, hogy az alapszabályoknak a tisztviselők csak egy évi időtartamra szóló választását, és az évi rendes közgyűléseknek husvét hetében való megtartását elrendelő cikkelyeit megváltoztatni szorgalmazó mindkét nembeli indítvány elfogadtatik, és a választmány utasítatik, hogy a legközelebbi közgyűlésen terjeszzen elő ez érdemben egy javaslatot.

— Határozott, hogy nsgs N a g y Imre kanonok, S t r a u b e r t Ö. és T ó d o r J. titkár személyeiben egy 3 tagu bizottság küldetik ki a közgyűlés elé terjesztendő javaslat kidolgozása végett. —

6. Á v é d J. pénztárnok, bejelenti pénztárnoki ügy mint tagsági minőségéről szóló s betegséggel indokolt szóbeli lemondását. —

— A válaszmány az alapszabályok értelmében nem érezvén magát ezen lemondás elfogadására feljogosítottnak. Á v é d J. pénztárnok urat oda utasítja, hogy elfogadható okokkal indokolt lemondását írásban terjeszse be. —

7. A tárgysorozat kimerítve lévén, jegyzőkönyv hiteltelítésére N a g y Imre kanonok, P á l I. és B a r a b á s G. vál. tagok kérettek föl

A napi események köréből

— **Jótekonyság.** Dr. F o g a r a s y Mihály erdélyi püspök ur ő Nagyméltósága, a gyulafehérvári majorbéli gör. kath. egyházközség temploma számára egy több mint 100 frtot érő, dus aranyzattal ellátott violaszínű nehéz selyem casulat hozzátartozókkal kegyeskedett nagylelkűen adományozni. Midőn alattartak az áldott lelki ősz főpásztor ezen szép adományért az egy-

házközség nevében legmélyebb hódolattal hálás köszönetet mondunk, forró imákkal fordulunk az ég Urához, hogy ő Nagymitnak megingatott egészségét nemsokára visszadni s az emberiség javára őt jóllétben még sokáig életnei kegyeskedjék. Gy.-Fehérvártt. 1880. jún. 2. Dorgó József, lelkész. Roska Mihály, egyh.-gondnok.

— **A püspöki lyceum bölcseleti folyamán** az érettségi vizsgálatok írásbeli része jún. hó 7-12, a szóbeli jún. 25—26. napjaiban fog megtartatni.

— **Zsinatvizsgálat.** Veress Sándor csik szent-imrei lelkész f. évi május 21-én a zsinatvizsgálatot Gy. Fehérvártt jó sikerrel letette.

— **A budapesti növendékpapság magyar egyház irodalmi iskolája** f. hó 19-én tartotta alapításának emlékünnepeit, melyen igen szép számu s fényes közönség volt jelen. A Kölcsey-hymnusnak szabatos előadása után a papnöveldei énekkar által, Tóthfalussy Béla elnöki megnyitó beszédében rövid visszazsilantást vett az iskola multjára, kiemelte annak magyar szellemét, mely keletkezte óta változatlanul irányadó volt mai napig működésében. Végül áttérve az iskola házi dolgaira, hálásan fölemlíti, hogy dr. Laubhimer Ferencz kanonok ur Pécsre történt távozásakor, megható levélben vett búcsut s 300 arany frankos kötvényt adományozott irodalmi céljaira. Az éljenzéssel fogadott elnöki beszéd után az énekkar Ruzsicska Kálmán szép „Himnuszát szent Alajoshoz“ énekelte. Dutkay Pál növendékpap „A latin nyelv és a magyar kath. papnövédek“ című jeles értekezésben hatalmas érvekkel kelt a latin nyelv védelmére, kimutatva annak szükségét minden művelt magyarra. A zajosan megéljenzett felolvasás után következett „Buzdítás“ énekelve a kar által. Ezután Urbaschek felolvasta a jegyzői jelentést, melyből kiemeljük, hogy az irod. iskola könyvtára 2235 műből áll 4415 kötetben. Ezt követte Kálmán Károly „Dávid király győzelmi éneke“ című csinos költeménye, melyet szerző melegen s köztetszés közt szavalt. Az elnöki zárszó után Márkus Gyula kanonok, papnöveldei igazgató ur a Fraknoi Vilmos által kitzűzött 100 frtos pályadíjat átadta Tóthfalussy Bélának, ki azt „Aquinói sz. Tamás és a B. Szűz szeplőtelen fogantatása“ című koszoruzott pályaművét megnyerte. Ő nagysága ezután buzdító, lelkes szavakat intézett a derék növendékekhez. A sikerült, valóban szép ünnepélyt a pápai hymnus előadása zárta be.

— **Vizsgálatok.** A gyulafehérvári r. kath. nagy gymnasiumban 1879⁸⁰ tanév végén tartandó nyilvános vizsgálatok rendje.

I. Rendes tantárgyak.

Jun. 15. I. III. és VI. osztály. Hittan 7—12 óráig.

„ 16. II. IV. és V. osztály Hittan 7-12 óráig.

a) Párhuzamosan.

7—12 óráig.

Jun. 17. I. szak. III. oszt. Magyar, Latin, Német.

„ „ II. „ VI. „ Görög, Német, Történet, Természetr. aj.

Jun. 18. I. szak. I. oszt. Számтан, Mért., Földrajz.

„ „ II. „ IV. „ Magyar, Latin, Német.

„ 19. I. „ II. „ Magyar, Lat.n, Földrajz.

„ „ II. „ V. „ Magyar, Latin, Görög, Német.

„ 21 I. „ III. „ Számтан, Mértan, Természettan, és Földrajz.

„ „ II. „ I. „ Magyar, Latin, Természetr.

„ 22 I. „ VI. „ Magyar, Latin, Menyiségtan.

„ „ II. „ V. „ Természetr. Menyiség, Tört.

b) Nem párhuzamosan.

Jun. 23. IV. oszt. Természetr., Számтан, Mért., Tört.

„ 24. II. „ Természetr., Számтан, Mértan

II. Rendkívüli tantárgyak.

Jun. 24. Ének, délután 2—4-ig.

„ 25. Tornászat, délután 3—7 óráig.

III. Befejező intézkedések.

Jun. 25. Magánvizsgálatok 8—12 óráig délelőtt.

„ 26. Érdemsorozat 8 órától folytatólag.

„ 28. Zárértekezlet 8 órától folytatólag.

„ 29. Délelött hálaadó isteni tisztelet és zárünnepély. — Gyula-Fehérvártt, 1880. május hó 20 án. Az igazgatóság.

— **A csik-somlyói rom. kath. főgymnasiumnál** az 1880-ik tanév végén megtartandó nyilvános vizsgálatok rendje. A vizsgálatok délelött 8 órakor kezdődnek a museum phisicumban és rajzteremben, és három tanecsoportban, s szakaszban a következő napokon fogtak megtartatni:

Jun. 17. A VIII. oszt. szóbeli érettségi vizsgálata. (Ez zártkörű).

„ 19. I. II. oszt. a hittan-, földrajzi csoportból.

„ „ III. IV. „ a nyelvtani csoportból.

„ 21 V. VII. „ a hitt., történelmi és bölc. csoport.

„ 22 I. II. „ a nyelvtani.

„ „ III. IV. „ a természet- és mennyiségt. csoport.

„ 23. V. VII. „ a nyelvtani csoportból.

„ 25. III. IV. „ a hittan és történelmi.

„ „ I. II. „ a természet- és mennyiségt. csoport.

„ 26. V. VII. „ a természet- és mennyiségt. csoport.

„ 27. I. VII. „ az ének-, testgyakorlat- és zenéből.

Julius 2. Zárünnepély a következő sorozattal: 1. Igazgatói megnyitás. 2. Szavlati és zene-verseny. 3. Bucus beszéd. 4. Az önképzőköri jutalmak kiosztása. 5. Bizonyítványok és jutalmak kiosztása. 6. Ingressus, ünnepélyes Te Deum és az új tagok felavatása a Mária-társulatba (ascensio.) Kelt Csik Somlyón, 1880. május 22. A tanárikar nevében a főgymn. igazgatóság.

— **Kitüntetés.** Ft. Simon Jukandián atyát az erdélyi szent-ferenczrendiek tartományi főnökét és a csik-somlyói rom. kath. tanítóképezde igazgatóját az egyház és közoktatás terén szerzett érdemei elismeréséül ő Felsője a Ferencz-József-rend lovagkeresztjével méltóztatott kitüntetni.

— **Budapest lakosságának száma** a legujabb népszámlálás szerént 331,581. tehát 38,327-el több mint volt 1876 ban. Száznégv év előtt Pestnek 13,550, Budának pedig 21,000 lakosa volt.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Szerkesztő-bizottság. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA
Szerkesztőtársak: BALOGH IGNÁCZ, CSERNI BÉLA, CSISZÉR JÁNOS, Dr. TÓDOR JÓZSEF.